

Jadranka Stanišić

Sudija Vrhovnog suda Republike Srpske

ISTICANJE VIŠE TUŽBENIH ZAHTJEVA U JEDNOJ TUŽBI

Autor se u radu bavi pitanjima objektivne i subjektivne kumulacije i alternacije tužbenih zahtjeva u jednoj tužbi. Dopuštenost objektivne i subjektivne kumulacije propisana je zakonima o parničnom postupku Republike Srpske i Federacije BiH, a porodično zakonodavstvo osim toga reguliše slučajeve uslovne objektivne kumulacije tužbenih zahtjeva. Zakoni o parničnom postupku BiH takođe uređuju institute objektivne i subjektivne alternacije tužbenog zahtjeva. Autor poredi institut objektivne alternacije tužbenog zahtjeva i tužbenog zahtjeva sa alternativnom obavezom po izboru tuženog. Institut alternativne obaveze dužnika (facultas alternativa) uređen je Zakonom o obligacionim odnosima. Tužilac ne može u slučaju facultas alternativa postaviti tužbeni zahtjev alternativno, već može tužbom tražiti samo ono što mu dužnik duguje na osnovu ugovora, jednostrane izjave volje ili zakona. Autor je mišljenja da sudovi griješe kada kod alternativno postavljenih obaveza odbijaju primarno postavljene tužbene zahtjeve i usvajaju sekundarni, jer se radi o jednom tužbenom zahtjevu, koji se jedino može u cjelini odbiti ili usvojiti. Opravdanje za navedeni stav autor nalazi u prvom redu u činjenici da se alternativne obaveze po izboru tuženog temelje na istom činjeničnom i pravnom osnovu.

Autor pravi razliku i između instituta procesne facultas alternativa i instituta alternativnog ovlaštenja. Procesna facultas alternativa predstavlja jednu vrstu građanskopravne ponude tuženom učinjene u tužbenom zahtjevu, kojom tužilac ostavlja mogućnost tuženom da se oslobodi obaveze na predaju dugovane stvari tako što će isplatiti određenu sumu novca. Kada dužnik u skladu sa čl. 409 ZOO ima ovlaštenje da umjesto dugovane činidbe izvrši neku drugu činidbu, tužilac je dužan da postavi tužbeni zahtjev uslovno, tako da sud obaveže dužnika da ako ne ispuni dugovanu činidbu izvrši drugu, alternativnu činidbu.

Ključne riječi: Alternativni tužbeni zahtjev; Kumulativni tužbeni zahtjev; Alternativna obligacija; Procesna facultas alterantiva; Alternativno ovlaštenje.

1. UVOD

Poštujući potrebu da postupak bude što ekonomičniji i da kao takav bude brz i efikasan, zakonodavac je u odredbama čl. 54 st. 3, čl. 55 st. 1, 2 i 4, čl. 56 st. 1, čl. 362 st. 1 i 2, i čl. 363 st. 1 Zakona o parničnom postupku¹ predvidio mogućnost isticanja više tužbenih zahtjeva u jednoj tužbi. Sama činjenica, da je ovom procesnopravnom institutu posvećeno toliko odredaba, ukazuje na značaj ovog procesnopravnog instituta. Da bismo sagledali kako je uređen ovaj institut procesnog prava, podimo od početka.

2. OBJEKTIVNA KUMULACIJA TUŽBENIH ZAHTJEVA

Kada propisuje da tužitelj u jednoj tužbi može istaći više tužbenih zahtjeva protiv istog tuženog, pod uslovom da su svi zahtjevi povezani istim činjeničnim i pravnim osnovom, zakonodavac ima u vidu *kvalifikovanu objektivnu kumulaciju*² (čl. 55, st. 1 ZPP RS i ZPP FBiH).

Kada, pak, propisuje da se zahtjevi koji nisu povezani istim činjeničnim i pravnim osnovom mogu istaći u jednoj tužbi protiv istog tuženog samo kada je isti sud stvarno nadležan za svaki od ovih zahtjeva i kada je za sve zahtjeve određena ista vrsta postupka, zakonodavac ima u vidu *običnu objektivnu kumulaciju*³ (čl. 55, st. 2 ZPP RS i ZPP FBiH).

Prema novom parničnom zakonodavstvu, za ovaj vid kumulacije zahtjeva uslov je, pored gore navedenih, da sud ocijeni da isticanje više tužbenih zahtjeva u jednoj tužbi doprinosi ekonomičnosti postupka, ali ovakva ovlaštenja suda važe samo do kraja pripremnog ročišta (čl. 55, st. 3 ZPP RS i ZPP FBiH).

U slučaju da odluka o sporu zavisi od toga da li postoji ili ne postoji neki pravni odnos, koji je u toku parnice postao sporan, tužilac može pored postojećeg zahtjeva istaći i tužbeni zahtjev da sud utvrdi da takav odnos postoji odnosno ne postoji, ako je sud pred kojim parnica teče nadležan za takav zahtjev (čl. 54, st. 3 ZPP RS i ZPP FBiH).

Ovakvim načinom isticanja više tužbenih zahtjeva u jednoj tužbi, zakonodavac ima u vidu *naknadnu objektivnu kumulaciju kvalifikovanog tipa*,⁴ jer su ti zahtjevi povezani istim činjeničnim i pravnim osnovom.

¹ Zakon o parničnom postupku – ZPP RS, *Sl. glasnik RS*, br. 58/03, 85/03, 74/05, 63/07 i 49/09, i Zakon o parničnom postupku – ZPP FBiH, *Sl. novine FBiH*, br. 53/03, 73/05, 22/06.

² M. Dika, J. Čizmić, *Komentar Zakona o parničnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine*, OSCE, Sarajevo 2000, 320.

³ *Ibid.*

⁴ M. Dika, J. Čizmić, 317.

Shodno odredbama čl. 56, st. 1 ZPP RS i ZPP FBiH, preinačenje tužbe je, između ostalog, i isticanje drugog zahtjeva uz postojeći. Ovdje, zakonodavac takođe ima u vidu *naknadnu objektivnu kumulaciju, koja može biti kvalifikovana ili obična*,⁵ zavisno od toga da li se zahtjevi zasnivaju na istom činjeničnom i pravnom osnovu ili ne.

Mada parnično procesno zakonodavstvo ne poznaje *uslovnu objektivnu kumulaciju zahtjeva*,⁶ potrebno je napomenuti da je ovaj vid objektivne kumulacije zahtjeva propisan posebnim zakonom. To je slučaj kada tužitelj traži od suda da ukoliko usvoji prvi zahtjev prema tuženom, da usvoji i ostale, podredne zahtjeve. Drugim riječima, prihvatanje prvog zahtjeva uslov je za prihvatanje i ostalih zahtjeva.

Slučajevi uslovne objektivne kumulacije predviđeni su u porodičnim sporovima, gdje bračni drug koji traži razvod braka traži da mu se odredi i izdržavanje, ako se razvod prihvati.

3. SUBJEKTIVNA KUMULACIJA TUŽBENIH ZAHTJEVA

Nasuprot objektivnoj kumulaciji zahtjeva, odredbama čl. 362, st. 1 i 2 ZPP RS propisana je subjektivna kumulacija zahtjeva.

Kada propisuje da više lica jednom tužbom mogu tužiti odnosno biti tuženi (suparničari) pod uslovima propisanim zakonom, zakonodavac propisuje *subjektivnu kumulaciju zahtjeva*⁷ (čl. 362, st. 1 ZPP RS i ZPP FBiH).

U okviru subjektivne kumulacije zahtjeva, odredbama čl. 362, st. 2 ZPP RS i ZPP FBiH, propisano je da do zaključenja pripremnog ročišta, pod uslovima iz st. 1, čl. 362 navedenog zakona, uz tužitelja tužbi može pristupiti novi tužitelj ili tužba može biti proširena na novog tuženog sa njegovim pristankom. Propisujući ovakvu zakonsku mogućnost, zakonodavac je imao u vidu *naknadnu subjektivnu kumulaciju zahtjeva*.⁸

I pored osobenosti koje mogu imati kumulirani zahtjevi u jednoj tužbi, bilo da se radi o objektivnoj kumulaciji (običnoj ili kvalifikovanoj), naknadnoj objektivnoj kumulaciji, subjektivnoj kumulaciji, naknadnoj subjektivnoj kumulaciji ili, pak, uslovnoj objektivnoj kumulaciji, svima je zajedničko da se od suda traži da u odnosu na tuženog odnosno tužene usvoji sve te zahtjeve.

⁵ M. Dika, J. Čizmić, 320–321.

⁶ M. Dika, J. Čizmić, 321.

⁷ M. Dika, J. Čizmić, 347.

⁸ *Ibid.*

4. OBJEKTIVNA ALTERNACIJA TUŽBENIH ZAHTEJEVA

Nasuprot kumulaciji zahtjeva u jednoj tužbi, u okviru procesnopravnog instituta „isticanja više tužbenih zahtjeva u jednoj tužbi“, imamo alternaciju zahtjeva u jednoj tužbi.

Školski primjer alternacije zahtjeva u jednoj tužbi sadržan je u odredbi čl. 55, st. 4 ZPP RS i ZPP FBiH, kojom je propisano da tužitelj u jednoj tužbi može istaći dva ili više tužbenih zahtjeva koji su u međusobnoj vezi, i tražiti da sud usvoji sljedeći od tih zahtjeva ako nađe da onaj koji je u tužbi istaknut ispred njega nije osnovan. Zakonodavac ovakvu alternaciju zahtjeva, vidi kao *uslovnu objektivnu alternaciju*.⁹

U pravnoj doktrini ovako istaknuti zahtjevi u jednoj tužbi nazivaju se eventualnim ili supsidijarnim zahtjevima, gdje se prvoistaknuti zahtjev naziva primarnim, a eventualni zahtjev naziva sekundarnim ili podrednim zahtjevom.

Mada se odredbama čl. 55, st. 4 ZPP RS i ZPP FBiH ne propisuje da će se o sljedećem zahtjevu, tj. eventualnom zahtjevu odlučivati kada se pravnosnažno odbije primarno postavljeni zahtjev, pravilno poimanje odluke o zahtjevu, podrazumijeva da se ne može donijeti odluka o eventualnom zahtjevu, dok god odluka o primarnom zahtjevu za koji sud ocijeni da nije osnovan ne bude pravnosnažna.

5. SUBJEKTIVNA ALTERNACIJA TUŽBENIH ZAHTEJEVA

Kada je riječ o alternaciji zahtjeva, onda je neizostavna odredba čl. 363, st. 1 ZPP RS, kojom je propisano da tužitelj može tužiti dva ili više tuženih i to tako što će tražiti da tužbeni zahtjev bude usvojen prema sljedećem tuženom za slučaj da bude pravnosnažno odbijen prema onom koji je u tužbi naveden prije njega.

Opreza radi, valja napomenuti, da prema odredbama čl. 363, st. 1 ZPP FBiH tužilac može tužiti dva ili više tuženih, i to tako što će tražiti da tužbeni zahtjev bude usvojen prema sljedećem tuženom za slučaj da bude odbijen prema onom koji je u tužbi naveden prije njega. Za razliku od uslovne objektivne alternacije propisane odredbama čl. 55, st. 4 ZPP, zakonodavac ovdje propisuje *uslovnu subjektivnu alternaciju*.

Dok se kod kumulacije zahtjeva od suda traži da u odnosu na tuženog usvoji sve postavljene zahtjeve, zahtjevom koji je postavljen u vidu uslovne alternacije od suda se traži da alternativno prihvati neke od tih zahtjeva. Pravnosnažno odbijanje prethodnog zahtjeva, uslov je da se meritorno od-

⁹ M. Dika, J. Čizmić, 321.

lučuje o sljedećem zahtjevu, a ukoliko bi sud pravnosnažno prihvatio prethodni zahtjev, smatraće se da sljedeći zahtjev nije ni podnesen.

6. ZAHTJEV SA ALTERNATIVNOM OBAVEZOM PO IZBORU TUŽENOG

Analizom odredaba kojima je propisano isticanje više tužbenih zahtjeva u jednoj tužbi, dâ se zaključiti da parnično procesno zakonodavstvo ne poznaje tzv. „alternativne tužbene zahtjeve“ kojima se od tuženog traži da izvrši svoju obavezu tako što će po svom izboru izvršiti jednu od činidbi koje su u tužbenom zahtjevu alternativno postavljene. No, činjenica je da se takvi zahtjevi često pojavljuju u praksi sudova i da ih sudovi smatraju alternativnim tužbenim zahtjevima, mada za to nemaju uporišta u procesnom pravu.

U pravnoj teoriji se smatra da je ovakva praksa nastala kao posljedica čl. 403 Zakona o obligacionim odnosima,¹⁰ kojim je propisano da ako neka obaveza ima dva ili više predmeta, ali je dužnik dužan dati samo jedan da bi se oslobodio obaveze, pravo izbora, ako što drugo nije ugovoreno, pripada dužniku, te obaveza prestaje kada on bude predao predmet koji je izabrao.

Najčešći oblik zasnivanja alternativne obligacije je ugovor, gdje se saglasnom voljom ugovarača obje ili samo jedna strana obavezuju da ispune jedan od više ugovorom predviđenih predmeta.

Kao izvor nastanka alternativne obligacije može poslužiti i jednostrana izjava volje, na primjer, kada se testamentom odredi legat po kome će univerzalni nasljednik biti dužan da legataru preda određenu nepokretnost ili određenu sumu novca.

Takođe, i zakon može biti izvor alternativne obligacije. Najčešći oblik zasnivanja alternativne obligacije po zakonu je prisutan kod zakonskog izdržavanja (izuzev obaveze roditelja da izdržavaju maloljetnu djecu), kada lice koje je po zakonu dužno da daje izdržavanje drugom licu može po svom izboru plaćati određene iznose na ime izdržavanja, ili ga primiti kod sebe.

Radi funkcionalne povezanosti procesnog i materijalnog prava, na Savjetovanju građanskih i građansko-privrednih odjeljenja Saveznog suda, vrhovnih sudova i Vrhovnog vojnog suda, od 24. i 25. oktobra 1990. godine, donesen je sljedeći zaključak (u daljem tekstu – Zaključak): „Ne radi se o alternativnom isticanju više tužbenih zahtjeva u istoj tužbi kada se od tuženog traži da izvrši obavezu, s tim da od dvije ili više alternativno određe-

¹⁰ Zakon o obligacionim odnosima – ZOO, *Sl. list SFRJ*, br. 29/78, 39/85, 45/89 i 57/89, i *Sl. glasnik RS*, br. 17/93, 3/96 i 39/04.

nih činidbi izabere jednu (alternativna obaveza po izboru dužnika, čl. 403–408 ZOO), već se radi o jednom zahtjevu. Kada se po materijalnom pravu ne može tražiti izvršenje jedne ili više alternativnih obaveza, taj dio zahtjeva treba odbiti.¹¹

Drugim riječima, kada se zahtjevom iz tužbe traži da se tuženi obaveže da izvrši obavezu, s tim da od dvije ili više alternativno određenih činidbi izabere jednu (zahtjev sa alternativnom obavezom po izboru tuženog), radi se o jednom zahtjevu, pa se on može usvojiti samo kao takav, pod uslovom da taj zahtjev, odnosno alternativna obaveza po izboru tuženog, ima svoje uporište u materijalnom pravu (ugovoru, jednostranoj izjavi volje ili zakonu), ili odbiti ukoliko taj zahtjev, odnosno alternativna obaveza po izboru tuženog, nema svoje uporište u materijalnom pravu (ugovoru, jednostranoj izjavi volje ili zakonu).

U protivnom, izgubio bi se smisao prava tuženog kao dužnika da izvrši obavezu, s tim da od dvije ili više alternativno određenih činidbi izabere jednu, a što i jeste suština zahtjeva sa alternativnom obavezom po izboru tuženog. Stoga, sudovi pogrešno sude kada povodom zahtjeva tužioca da mu tuženi preda stvar ili isplati naknadu štete sude tako što kada nađu da nije osnovan zahtjev za predaju stvari (jer tužilac nije dokazao da se stvar nalazi kod tuženog), a da je osnovan zahtjev za naknadu štete, odbijaju zahtjev za predaju stvari, a usvajaju zahtjev za naknadu štete. Ovakvo postupanje sudova pogrešno je, jer postupaju kao da se radi o dva zahtjeva sa različitim pravnim osnovom.

Takvo postupanje sudova moguće je samo kada je u pitanju kumulacija tužbenih zahtjeva koji se ne zasnivaju na istom činjeničnom i pravnom osnovu, ali ne i kada je u pitanju zahtjev sa alternativnom obavezom po izboru tuženog. Ovo, stoga, što se zahtjev sa alternativnom obavezom po izboru tuženog, zasniva na jednom pravnom osnovu, najčešće ugovoru, jednostranoj izjavi volje ili zakonu, te se njegova osnovanost procjenjuje s aspekta materijalnopravnog uporišta prava tuženog da svoju obavezu izvrši na način da od dvije ili više alternativno postavljenih činidbi u tužbenom zahtjevu po svom izboru izvrši jednu.

U prilog iznesenom stanovištu, može poslužiti i slučaj opisan u obrazloženju Zaključka, gdje je navedeno:

„U praksi je čest slučaj da se alternativni zahtjevi ističu u svojinskim parnicama, a najčešće se radi o tužbi sa više tužbenih zahtjeva u kojima se, pored zahtjeva za utvrđivanje suvlasničkog udjela tužitelja na zajednički stečenim stvarima u toku trajanja bračne ili porodične zajednice, istovremeno ističe i alternativni zahtjev za predaju ili isplatu utvrđenog suvla-

¹¹ A. Radovanov, *Načelni stavovi i pravna shvatanja*, Pravo, Novi Sad 2000, 54–56.

sničkog udjela na pokretnim nedjeljivim stvarima (automobilu, stvarima iz domaćinstva i sl.).

Postupanje sudova u ovim sporovima po pravilu se odvija tako što se utvrđuje pojedinačna vrijednost svake pokretne stvari i nalaže predaja ili isplata utvrđenog suvlasničkog udjela tužitelja na tim stvarima.

Ovakvo postupanje sudova upućuje na zaključak da sudovi prihvataju postavljeni alternativni zahtjev, jer utvrđuju vrijednost suvlasničkog udjela tužitelja na tim stvarima i nalažu predaju utvrđenog suvlasničkog udjela za stvari ili isplatu njene protivvrijednosti.

Međutim, takvo postupanje sudova nema oslonca u odredbama materijalnog prava (jer se ne radi o alternativnoj obavezi), a isto tako ni u odredbama procesnog prava.

U navedenim slučajevima, radi se o pogrešnoj primjeni materijalnog prava, a sa stanovišta procesnog prava, takvo postupanje je u suprotnosti i sa pravilima koja regulišu mogućnost kumulacije tužbenih zahtjeva, a posebno preduslova za kumulaciju koji se odnosi na primjenu istog postupka kod oba kumulativna zahtjeva. Isplata suvlasničkog udjela na nepodijeljenoj pokretnoj stvari moguća je samo u vanparničnom postupku, pod uslovima koje predviđa taj postupak.“

Neprihvatljiva su shvatanja, da bi u situaciji kada se ne radi o alternativnoj obligaciji u smislu odredaba čl. 403 ZOO, bilo opravdano da sudovi, povodom zahtjeva tužitelja da mu tuženi preda stvar ili isplati naknadu štete, sude tako da kada nađu da nije osnovan zahtjev za predaju stvari (jer tužitelj nije dokazao da se stvar nalazi kod tuženog), a da je osnovan zahtjev za naknadu štete, odbijaju zahtjev za predaju stvari, a usvajaju zahtjev za naknadu štete.

Ovo, stoga, što ZPP RS i ZPP FBiH ne propisuju da je u jednoj tužbi moguće istaći više tužbenih zahtjeva na način da se od tuženog traži da izvrši jedan ili drugi zahtjev, pa nije moguće ni postaviti takav zahtjev kao razumljiv i uredan.

Takvo stanovište zauzeto je i u odluci Vrhovnog suda SR BiH, Rev. 486/87 od 9. juna 1988. godine (*Bilten* 3/1988), prema kojoj: „Oštećeni ne može tražiti alternativno da se uspostavi prijašnje stanje ili da mu se naknadi šteta u novcu, ali može u istoj tužbi istaknuti zahtjev naknade štete u novcu, ako sud nađe da uspostavljanje predašnjeg stanja nije moguće ili da nije nužno.“

Kada se ima u vidu da je smisao Zaključka da se kod zahtjeva sa alternativnom obavezom po izboru tuženog radi o jednom zahtjevu i kada takav zahtjev nema uporišta u materijalnom pravu, shodno odredbama čl. 403–408 ZOO, takav zahtjev treba odbiti, onda nema sumnje da dio Zaključka, čija formulacija glasi: „Kada se po materijalnom pravu ne može tražiti iz-

vršenje jedne ili više alternativnih obaveza, taj dio zahtjeva treba odbiti“, stvara pogrešnu predstavu da se zahtjev sa alternativnom obavezom po izboru tuženog u jednom dijelu može usvojiti, a u drugom dijelu odbiti. Ovo, tim prije, što se u praksi dvije ili više alternativno određenih činidbi, kao predmeta jedne alternativne obaveze, izjednačavaju sa alternativnim obavezama, pa se smatra da ima onoliko alternativnih obaveza koliko ima činidbi.

Smatra se, da je ovo nastalo kao posljedica toga što je u obrazloženju Zaključka kao primjer naveden slučaj sa više tužbenih zahtjeva, kumulativno postavljenih, od kojih je jedan zahtjev sa alternativnom obavezom po izboru tuženog (za predaju ili isplatu utvrđenog suvlasničkog udjela na pokretnim nedjeljivim stvarima), za koji, uzgred rečeno, nema uporišta u materijalnom pravu, pa je smisao usvojenog dijela Zaključka da „taj dio zahtjeva“, koji čini cjelinu sa ostalim zahtjevima kumulativno postavljenim u tužbi, „treba odbiti kada se po materijalnom pravu ne može tražiti izvršenje jedne ili više alternativnih obaveza“.

Kada je predmet tužbenog zahtjeva alternativna obaveza po izboru tuženog, u smislu odredaba čl. 403 ZOO, onda je tužitelj obavezan da tako i postavi zahtjev, jer bi u protivnom zahtjev valjalo odbiti.

U tom slučaju, nema ni kumulacije ni alternacije zahtjeva, već postoji samo jedan zahtjev tužitelja čiji je predmet alternativna obaveza po izboru tuženog, a koji podrazumijeva da se od tuženog traži da svoju obavezu izvrši tako što će od dvije ili više alternativno određenih činidbi izabrati jednu.

7. PROCESNO ALTERNATIVNO OVLAŠTENJE

Odredbama čl. 178 ZPP RS i ZPP FBiH propisano je, da ako je tužitelj u tužbi tražio da mu se dosudi određena stvar, a istovremeno je u tužbi ili do zaključenja glavne rasprave izjavio da je voljan umjesto stvari primiti određeni novčani iznos, sud će (ako usvoji tužbeni zahtjev) u presudi izreći da se tuženi može osloboditi od davanja stvari ako plati taj novčani iznos.

Ovim odredbama faktički je propisano procesno alternativno ovlaštenje koje nije niti objektivna kumulacija, niti alternacija. Ovo ovlaštenje, u teoriji poznatije kao procesna *facultas alternativa*, u stvari je jedna građanskopravna ponuda tužitelja učinjena tuženom da se može osloboditi od svoje obaveze na predaju stvari, ako plati određeni novčani iznos. Procesna *facultas alternativa* nije tužbeni zahtjev, pa nije ni bitno da li naznačena vrijednost iz sadržaja građanskopravne ponude odgovara vrijednosti stvari čija se predaja traži.

S obzirom na to da procesna *facultas alternativa* nije zahtjev, tužitelju pripada pravo da u izvršnom postupku traži samo ono što je predmet za-

htjeva, tj. predaju stvari u posjed, ali se tuženi može osloboditi te svoje obaveze ako isplati naznačeni iznos iz građanskopravne ponude, tj. procesnog alternativnog ovlaštenja.

Prema najnovijim shvatanjima, nema smetnji da se pravila procesne *facultas alternativa* primijene i kada je predmet spora neko novčano potraživanje, ukoliko je tužitelj voljan da umjesto tog potraživanja u novcu primi neku stvar.

S obzirom na rečeno, uloga suda u pogledu procesnog alternativnog ovlaštenja (tj. procesne *facultas alternativa*) samo je posrednička između tužitelja i tuženog, jer sud takvu građanskopravnu ponudu unosi u izreku odluke.

8. ALTERNATIVNA OVLAŠTENJA

Od procesne *facultas alternativa* treba razlikovati alternativno ovlaštenje propisano odredbama čl. 409 ZOO. Naime, odredbama čl. 409 ZOO propisano je da se dužnik čija obaveza ima jedan predmet, ali mu je dopušteno da se oslobodi svoje obaveze dajući neki drugi određeni predmet, može koristiti tom mogućnošću sve dok povjerilac u postupku prinudnog izvršenja potpuno ili djelimično ne dobije predmet obaveze.

Kod takvog stanja stvari, tužitelj u tužbi mora zatražiti osudu tuženog na ispunjenje dužne činidbe, ali istovremeno mora tu osudu usloviti ovlaštenjem tuženog da umjesto te činidbe ispuni činidbu kojom se oslobađa svoje obaveze. U protivnom, zahtjev tužitelja valja odbiti.

9. ZAKLJUČAK

Alternativni tužbeni zahtjev kojim se od tuženog traži da izvrši obavezu s tim da od dvije ili više alternativno određenih činidbi izabere jednu, nema uporišta u procesnom pravu.

Kada se po materijalnom pravu, shodno odredbama čl. 403–408 ZOO, od tuženog kao dužnika može zahtijevati da izvrši svoju obavezu tako što će od dvije ili više alternativno određenih činidbi izabrati jednu, radi se o zahtjevu sa alternativnom obavezom po izboru tuženog, i on ima karakter jednog zahtjeva.

Ako zahtjev sa alternativnom obavezom po izboru tuženog nema osnova u materijalnom pravu, najčešće u zakonu, jednostranoj izjavi volje ili ugovoru, takav zahtjev sa alternativnom obavezom po izboru tuženog, treba odbiti.

LISTA REFERENCI

Bibliografske reference

1. Dika, Mihajlo, Čizmić, Jozo, *Komentar Zakona o parničnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine*, OSCE, Sarajevo 2000;
2. Radovanov, Aleksandar, *Načelni stavovi i pravna shvatanja*, Pravo, Novi Sad 2000.

Pravni izvori

1. Zakon o parničnom postupku, *Sl. glasnik RS*, br. 58/03, 85/03, 74/05, 63/07 i 49/09;
2. Zakon o parničnom postupku, *Sl. novine FBiH*, br. 53/03, 73/05, 22/06;
3. Zakon o obligacionim odnosima, *Sl. list SFRJ*, br. 29/78, 39/85, 45/89 i 57/89, i *Sl. glasnik RS*, br. 17/93, 3/96 i 39/04.

Jadranka Stanišić, LL.B.

Supreme Court of Republic of Srpska

SUBMITTING MULTIPLE STATEMENTS OF CLAIM WITHIN SINGLE CLAIM

Summary

Author discusses issues of objective and subjective cumulation and alternation of statements of claim within single claim. Subjective and objective cumulation is allowed for by the Acts on Civil Proceedings of Republic of Srpska and Federation of Bosnia and Herzegovina, whereas conditional objective cumulation of claim is governed by family law. Acts on Civil Proceedings of B&H also regulate institutes of objective and subjective alternation of claim. Author compares institute of objective alternation of claim with alternative obligation at defendant's choice. Institute of alternative obligation of debtor (*facultas alternativa*) is governed by the Law on Obligations. In cases involving *facultas alternativa*, claimant cannot submit claim alternatively, he can only claim what is owed to him under a contract, unilateral statement of will or statute. Author believes that the courts are mistaken when they, in the cases of alternative obligations, dismiss primary claim and admit secondary claim, because it is the question of single claim that can only be dismissed or admitted as a whole. This position is mainly justified by the fact that alternative obligations at defendant's choice lay on the same factual and legal foundation.

Author differentiates between institute of procedural *facultas alternativa* and institute of alternative authorization. Precedural *facultas alternativa* is a type of civil-law offer made to the defendant in the claim by which claimant gives the option to the defendant to be relieved from an obligation to return the thing owed by paying a sum of money. When debtor is, under article 409 of the Law on Obligations, authorised to perform other obligation instead of the obligation owed, claimant is bound to submit the claim conditionally, so that the court, in case of default on performing obligations, forces the debtor to perform other – alternative obligation.

Key words: *Alternative claim; Cumulative claim; Alternative obligation; Precedural facultas alternativa; Alternative authorisation.*